

Handläggare: Jacky Cohen

Till  
Östermalms stadsdelsnämnd  
Sammanträde 091217

## Kvalitetsredovisning förskola 2009

### Förslag till beslut

Nämnden godkänner och överlämnar förskolornas kvalitetsredovisning 2009 till utbildningsförvaltningen.

Göran Månsson  
stadsdelsdirektör

Mats Claesson  
avdelningschef

### Sammanfattning

I regeringens förordning (1997:702) om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m. föreskrivs att varje kommun och varje kommunal förskola, skola och fritidshem har skyldighet att årligen och som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av verksamheten, upprätta en skriftlig kvalitetsredovisning.

Arbetet med kvalitetsredovisning skall bidra till att förverkliga utbildningarnas nationella mål och syftar till att ge information om verksamheten och dess målpuppfyllelse.

Skolformernas kvalitetsredovisningar behandlas i respektive nämnd.

Utbildningsförvaltningen gör därefter en sammanställning av nämndernas kvalitetsredovisningar till en samlad redovisning.

- I förvaltningens utvecklingsarbete gentemot förskoleverksamheten eftersträvas en tydlig koppling mellan förskolornas verksamhetsplaner, identifierade utvecklingsområden och redovisningar av målpuppfyllelse.
- I årets kvalitetsredovisning redovisas stadsdelsförvaltningens analys av och kommentarer till förskoleenheternas kvalitetsredovisningar med tyngdpunkt på särskilt väsentliga målområden inom förskolans läroplan. Redovisningen följer ILS webbens struktur och disposition och utgår från förskoleenheternas inlagda värden för målpuppfyllelse.
- Förvaltningens helhetsbedömning är att förskoleenheterna förbättrar förutsättningarna för förskolornas arbete med barnens utveckling och lärande genom att vidareutveckla sin organisation, sina planerings- och uppföljningsstrukturer, rutiner och kompetens.

Tyngdpunkten i kvalitetsredovisningen av förskoleenheternas verksamhet förefaller ligga på deras arbete med att förfinas och utveckla de så kallade stödprocesserna - strukturella och organisatoriska förutsättningar för det pedagogiska arbetet.

- Förvaltningen erfarenhet är dock att analys av vad arbetet i förskolorna ger barnen i form av utveckling och lärande sker många gånger i det inre arbetet på förskolan, i olika faser av arbetet och i samband med diskussioner i olika sammanhang och med olika parter. Det mesta av detta framgår dock inte i själva kvalitetsredovisningsdokumentet.
- Förvaltningens mening är att förskolornas utvärdering måste bedöma hur förskolan arbetar såväl i förhållande till givna förutsättningar som i relation till läroplanens mål och intentioner. En övergripande fråga är vilka ”avtryck” arbetsprocesserna ger i fråga om barnens utveckling och lärande.
- I förhållande till läroplanens områden ska förskolorna kunna redovisa det resultat från de olika utvecklings- och lärandeprojekt relaterade till läroplanen som pedagogerna har arbetat med samt att resultaten av det arbete som utförts analyseras och bedöms. Det är därför angeläget att utveckla och använda verktyg och metoder för att bedriva ett medvetet kvalitetsarbete som redovisar måluppfyllelse och bedömning av hur väl förskolorna har arbetat i riktning mot läroplanens mål.

---

**Huvuddel:** Förvaltningens redovisning och kommentarer

sid. 4-13

**Bilaga 1:** Förskoleenheternas resultatredovisning i sammandrag

**Bilaga 2:** 2009 års mål, indikatorer, arbetssätt, aktiviteter

**Bilaga 3:** Förskoleenheternas förutsättningar

**Kvalitetsredovisning upprättad av:**

Östermalms stadsdelsförvaltning/Barn och ungdom

<b>FÖRVALTNINGENS REDOVISNING OCH KOMMENTARER.....</b>	<b>5</b>
<i>Specifika målområden .....</i>	<i>5</i>
<i>Gemensamma begrepp, system och rutiner i ILS webben.....</i>	<i>5</i>
<i>Bedömningsgrund .....</i>	<i>5</i>
<b>ÖVERGRIPANDE BILD AV VERKSAMHETEN .....</b>	<b>6</b>
FÖRUTSÄTTNINGAR .....	6
SYSTEMATISKT KVALITETSARBETE .....	6
<i>Strategin i Barn och Ungdoms övergripande utvecklingsarbete.....</i>	<i>6</i>
<i>Gemensamma åtaganden.....</i>	<i>7</i>
<i>Gemensamma satsningar.....</i>	<i>7</i>
ÅTGÄRDER FÖR UTVECKLING FRÅN FÖREGÅENDE ÅRS KVALITETSREDOVISNING .....	7
<b>2009 ÅRS RESULTAT INOM LÄROPLANENS OMRÅDEN .....</b>	<b>8</b>
<b>FÖRVALTNINGENS SYNPUNKTER.....</b>	<b>10</b>
SAMMANFATTANDE ANALYS OCH BEDÖMNING AV MÅLUPPFYLLELSEN OCH LÄRDOMARNA UNDER LÄSÅRET .....	10
<i>Indikatorer och kvalitetsmått.....</i>	<i>10</i>
<i>Uppföljning på två nivåer.....</i>	<i>10</i>
ÅTGÄRDER FÖR UTVECKLING.....	12
<i>Uppföljning och utvärdering för att utveckla.....</i>	<i>12</i>
<i>Åtgärder i utvecklingsarbetet.....</i>	<i>13</i>
<i>2010 års utvecklingsområden .....</i>	<i>13</i>
<i>Tillämpning i ILS.en.....</i>	<i>14</i>

## **Förvaltningens redovisning och kommentarer**

Östermalms förskolors kvalitetsredovisning 2009 riktar sig såväl till Östermalms stadsdelsnämnd som till stadsdelens förskoleenheter. Förskoleenheternas redovisningar och analyser samt kvalitetsredovisningen i sin helhet är upprättad för verksamhetsåret 2008/2009. Kvalitetsredovisningarna syftar till att ge information om verksamheten och dess målpuppfyllelse. I kvalitetsredovisningarna skall verksamhetens förutsättningar, arbetet i verksamheten och utbildningens målpuppfyllelse redovisas.

### ***Specifika målområden***

I enlighet med läroplanens mål är tyngdpunkten i förskolornas utvecklingsarbete, lagd på särskilt väsentliga målområden inom förskoleverksamheten. I årets verksamhet handlar det om arbetet med normer och värden, utveckling och lärande, ansvar och inflytande, förskola och hem.

Undantaget är arbetet med övergången förskola-skola då gemensamma riktlinjer för alla enheter finns och tillämpas mellan avlämnande förskola och mottagande skola.

Förvaltningens erfarenhet är att inget organisatoriskt och/eller pedagogiskt utvecklingsarbete sker inom detta område. Förvaltningens bedömning är dock att alla blivande sexåringar blir sedda och får det stöd de behöver.

### ***Gemensamma begrepp, system och rutiner i ILS webben***

Från och med hösten 2009 skrivs enheternas kvalitetsredovisningar direkt in i ILS-webb. Följaktligen följer stadsdelens kvalitetsredovisning för förskoleverksamheten ILS webbens struktur och disposition. Mål, indikatorer, åtaganden, arbetssätt, aktiviteter och uppföljningsmetoder, som är formulerade i stadsdelens verksamhetsplan är således överförda till föreliggande kvalitetsredovisningsrapport och återfinns i bilaga 2.

Under 2009 har beskrivningar och anvisningar i alla delar av ILS styrningen från målformulering till uppföljningsmetoder varit gemensamma för stadsdelens förskoleenheter. Syftet är att planering och uppföljning ska genomsyras av politiska mål och beslut. Det sker därför i en gemensam struktur som integrerar styrningen av förskoleverksamheten från åtagande till aktiviteter med utgångspunkt i nämndmål. Tanken är att resultaten av arbetet ska tas tillvara med hjälp av gemensamma begrepp, system och rutiner för kontinuerlig planering, uppföljning och utvärdering så att de leder till uppföljningsbara förbättringar av kvaliteten i förskolans verksamhet. Den integrerade styrningen är tänkt att bidra till alla barns utveckling och lärande.

### ***Bedömningsgrund***

Förskoleenheternas värden för målpuppfyllelse, kommentarer, analyser och bedömningar som lagts in och samlats i ILS webben ligger till grund för stadsdelens resultatredovisning, sammanfattande analys och kvalitetsbedömning av förskoleverksamheten.

Stadsdelens gemensamma kvalitetsredovisning summerar inte de olika förskoleenheternas resultat eller bedömningar utan söker utifrån enheternas redovisning av resultat och bedömningar, visa hur Östermalms förskolor skapar förutsättningar och ger alla barn tillfällen till utveckling och lärande i förhållande till läroplanens mål och intentioner. Kvalitetsredovisningen visar nuläget i stadsdelens förskolors pedagogiska verksamhet och försöker ge en ögonblicksbild av hur verksamheten drivs och utvecklas samt av hur målen uppfylls.

I rapporten redovisas även de gemensamma satsningarna som vidtagits på stadsdelsnivå.

## Övergripande bild av verksamheten

### Förutsättningar

Under verksamhetsåret har Östermalms barn och ungdomsavdelning ansvarat för förskoleverksamhet genom sex enheter med sammanlagt 34 förskolor med totalt 110 – 120 avdelningar samt en förskoleavdelning och allmän förskola på en av stadsdelens grundskolor. Fördelade på antalet förskoleavdelningar har Östermalms stadsdelsnämnd erbjudit i snitt 1680 - 1720 förskoleplatser i egen regi. Antalet barn i små- och storbarnsgrupperna är 14 respektive 18 eller färre.

Varje förskoleenhet leds av en förskolechef med ansvar för förskolornas hela verksamhet. På varje enhet finns biträdande förskolechefer. Varje förskola har ett hus/platsansvarig. Tillsammans bildar dessa funktioner förskoleenhetens ledningsgrupp. Fyra av stadsdelens förskoleenheter har en pedagog anställd som har ett särskilt ansvar för det övergripande pedagogiska utvecklingsarbetet i enheten.

En översiktlig beskrivning av förskoleenheternas övriga förutsättningar och hur de är organiserade finns i bilaga 3.

### Systematiskt kvalitetsarbete

Verksamhetsplanen för Barn och ungdom syftar till att styra mot kommunfullmäktiges och stadsdelsnämndens mål och prioriteringar för år 2009. I enlighet med förskoleverksamhetens styrdokument – Förskolans läroplan Lpfö 98, Stockholms stads förskoleplan ska förskolan lägga grunden för ett livslångt lärande.

Barn och ungdom övergripande utvecklingsarbete syftar till att stödja förskolorna i sitt uppdrag. Ambitionen är att säkra kvaliteten i förskoleverksamheten genom att förbättra planeringen och uppföljningen av verksamheternas inre pedagogiska arbete genom formulering av kvalitetskriterier i ILS-webben och webbaserat uppföljningsverktyg.

I verksamhetsplan beskrivs det utvecklingsarbete som ska bedrivas och vilka insatser som ska genomföras under verksamhetsåret. Prioriterade strategiska utvecklingsfrågor förtydligas. Pedagogiska aktiviteter beskrivs som verksamheterna förväntas arbeta med för att driva och utveckla verksamheten i önskad riktning.

Utöver detta ska förskolorna sträva efter ett gott samarbete med skolans förskoleklasser kring pedagogiska och innehållsmässiga frågor med läroplanerna som grund.

### *Strategin i Barn och Ungdoms övergripande utvecklingsarbete*

Strategin i det övergripande utvecklingsarbetet som utvecklats de senaste åren, har legat fast under verksamhetsåret. En tydlig koppling eftersträvas mellan förskolornas verksamhetsplaner, identifierade utvecklingsområden och kvalitetsredovisningar. Föregående års kvalitetsredovisning fungerar som ett startskott för kommande verksamhetsårs utvecklingsarbete i form av anvisningar, strukturen i ILS webben, självvärderingsverktyg och resultat av genomförd brukarundersökning.

Vid årsskiftet 08/09 formuleras utvecklingsfrågorna för Barn och Ungdoms övergripande utvecklingsarbete under 2009. Utifrån enheternas kvalitetsredovisningar och föräldrarnas svar i brukarundersökning identifierar Barn och Ungdom utvecklingsområden för förskolornas utvecklingsarbete.

Inför 2009 har de identifierade utvecklingsområdena formulerats till åtaganden, aktiviteter och indikatorer i VP 2009. Under 2009 har dessa varit gemensamma för stadsdelens alla förskoleenheter.

Under verksamhetsåret har Barn och Ungdom prioriterat arbetet med att tidigt uppmärksamma barns behov, intressen och svårigheter samt föräldrarnas upplevelse av kvaliteten i förskolans verksamhet. Nämndmål och åtaganden har formulerats i linje med dessa prioriteringar.

### ***Gemensamma åtaganden***

#### **1. Jämställdhet, respekt och likabehandling**

Förskolan ska aktivt bidra till jämställdhet, respekt och likabehandling. (Målområde i läroplanen: Normer och värden)

#### **2. Barns egen förmåga att lära**

Förskolan ska stödja och stimulera barns strävan att genom egen aktivitet och eget utforskande öka deras tilltro till sin egen förmåga att lära. (Målområde i läroplanen: Utveckling och lärande)

#### **3. Barns språk och språkutveckling**

Förskolan ska arbeta med att stärka och stimulera barnens alla språk och språkutveckling. (Målområde i läroplanen: Utveckling och Lärande)

#### **4. Barnens identitet, självkänsla och inflytande**

I förskolans arbete för att stärka barnens identitet och självkänsla ska arbetsformer och förhållningssätt utvecklas som ger barnen möjligheter att få påverka utifrån sina önskningar och behov. (Målområde i läroplanen: Ansvar och inflytande)

#### **5. Samverkan med föräldrar**

Satsning på riktade informations- och kommunikationsaktiviteter ska bidra till att föräldrarnas upplevelse av kvalitet ökar. (Målområde i läroplanen: Förskola och hem)

### ***Gemensamma satsningar***

Under verksamhetsåret 2009 genomfördes gemensamma satsningar för att stödja förskoleenheternas kvalitetsarbete med de gemensamma åtagandena. Det har handlat om förskolornas arbete med alla barns språk, barns inflytande, barns lärande, barns kulturutövande och skapande samt informationen till föräldrar. Framtaget gemensamt stödmaterial har gett pedagoger en gemensam grund, stöd i det pedagogiska arbetet genom förslag på olika vägar för att nå målen. Det har även kunnat utgöra ett underlag för vidare diskussion och reflektion.

De gemensamma plattformarna överensstämmer med de mål och riktlinjer som anges i förskolans styrdokument. Föräldrar och barn ska kunna mötas av ett gemensamt förhållningssätt i förskolan när det gäller synen på det pedagogiska arbetet inom dessa områden.

### **Åtgärder för utveckling från föregående års kvalitetsredovisning**

Under verksamhetsåret 2008 prioriterades arbetet med att uppmärksamma barn som möter svårigheter tidigt i livet genom:

- Konkreta åtgärder som bättrar på nivån på alla indikatorer i stadsdelens styrinstrument
- Riktlinjer och rutiner för övergången förskola - skola
- Arbeta in kulturplanens mål och strategier i förskolans verksamhet
- Tydliggöra verksamhetens mål för föräldrarna
- Bättre ta tillvara barnens synpunkter
- Barnens lärande och barnens språkutveckling
- Förskolans värdegrund, jämställdhetsarbetet, flickor och pojkars lika möjligheter

Inför 2009 års verksamhet har åtgärder för utveckling av de identifierade områdena formulerats i stadens uppföljningsverktyg ILS i form av åtaganden, indikatorer och aktiviteter (Bilaga 2.).

### **2009 års resultat inom läroplanens områden**

Förvaltningens helhetsbedömning är att förskoleenheterna förbättrar förutsättningarna för förskolornas arbete med barnens utveckling och lärande genom att vidareutveckla sin organisation, sina planerings- och uppföljningsstrukturer, rutiner och kompetens.

En utförligare beskrivning av förskoleenheternas resultat inom läroplanens områden återfinns i bilaga 1.

I enheternas kvalitetsredovisningar har ett antal utvecklingsområden identifierats.

### **Normer och värden**

*Förskoleenheternas arbete med likabehandling behöver utvecklas vidare:*

- regelbundna kartläggningar behöver genomföras såväl av den egna verksamhetens organisation och arbetssätt som av barnens trygghet och trivsel samt av barnens uppfattning om förekomsten av diskriminering, trakasserier och kränkande behandling.
- Behov finns av ett fördjupat arbete med likabehandlingsplanen

*I förskoleenheternas arbete med jämställdhet behöver följande utvecklas vidare:*

- barnen ska ha möjlighet att utveckla förmågor och intressen oavsett kön och ålder
- förskolornas arbete med att ge varje barn, oavsett kön, möjlighet att pröva på och utveckla förmågor och intressen
- alla barn ska ges samma möjligheter att utvecklas, komma till tals, kunna välja sina aktiviteter och kamrater
- i det dagliga arbetet ska pedagogerna agera som förebilder
- barn ska ges möjligheter att påverka verksamheten



- barnen ska ges möjligheter att välja; kamrater, aktiviteter, miljö och att kunna förhandla om vad man vill välja under dagen

## **Utveckling och Lärande**

*I förskoleenheternas arbete behöver följande utvecklas vidare:*

- brukarundersökningen visar att många föräldrar inte vet hur förskolorna arbetar språkstimulerande
- använda den pedagogiska miljön som ytterligare möjlighet för språklig stimulans och utveckling
- arbeta för att utveckla barnens förmåga till kommunikation genom att uppmuntra barnen att arbeta med olika uttryckssätt
- förskoleenheterna har kommit en bit på väg men det finns mycket att utveckla för att förändra strukturer och ge barnen mer möjligheter till inflytande
- arbetet ska utvecklas vidare med att ta tillvara barnens åsikter och hur det förmedlas till barnen
- barns lärande behöver preciseras för att kunna visa upp lärandeprocesserna
- pedagogisk dokumentationen förutsätter tid för reflektion och återkoppling till barnen

*De pedagogiska miljöerna på stadsdelens förskolor bör ses över:*

- skaffa möbler i barnens storlek
- material av olika slag ska vara tillgängligt för barnen
- ju mer barnen själva kan välja och ju mer möjligheter förskolan erbjuder desto större utvecklingsmöjligheter får barnen
- materialet som erbjuds ska främst locka till lek och utforskande i grupp

## **Ansvar och inflytande**

*I förskoleenheternas arbete behöver följande utvecklas vidare:*

- genom att alltmer betona skapande material och arbete i projekt där barnen undersöker och utforskar sin omvärld skapas mer lika möjligheter och inflytande för alla barn
- den pedagogiska dokumentationen och reflektionen nyanserar alltmer arbetet och synen på enskilda barn och barngrupper
- förtydliga och synliggöra arbetet såväl i verksamheten som för föräldrar är ett utvecklingsområde
- i arbetet med de lokala arbetsplanerna är fokus på hur barnen kan bli mer delaktiga
- ett behov finns av att diskutera hur ökat inflytande för de allra minsta barnen kan se ut

## **Förskola och hem**

*I förskoleenheternas arbete behöver följande utvecklas vidare:*

- för att kunna ha inflytande behövs tillgång till information
- arbetet med att beskriva förskolans pedagogiska arbetsätt på ett förståeligt sätt för föräldrar behöver fortsätta
- att beskriva, berätta och visa det pedagogiska arbetet på alla möjliga vis är ett utvecklingsområde
- hur förskolorna arbetar med t ex genus, matematik och naturvetenskapliga ämnen behöver tas upp
- föräldraundersökningens resultatet visar att fler kommunikationsvägar behövs
- diskussioner i grupper om verksamhet, resultat av undersökningar och delaktighet kan vara samtalsämnen

### **Förvaltningens synpunkter**

#### **Sammanfattande analys och bedömning av måluppfyllelsen och lärdomarna under läsåret**

Det är ett uthålligt utvecklings- och förbättringsarbete som drivs i stadsdelens förskoleenheter. På lite längre sikt är det tänkt att leda till att lägga grunden för ett livslångt lärande.

#### ***Indikatorer och kvalitetsmått***

Sedan ett par år tillbaka har Östermalms förskolor som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av verksamheten, utvecklat indikatorer och kvalitetsmått i form av kriterier för måluppfyllelse, för att bedöma verksamhetens kvalitetsutveckling.

Förskoleenheternas kvalitetsredovisningar visar att förskolorna använder olika verktyg och metoder för dokumentation och utvärdering som visar hur förskolan skapar förutsättningar för alla barns utveckling och lärande. Barns och föräldrars synpunkter används vid utvärdering av verksamheten.

Allt underlag som tas fram har använts för självvärdering på verksamhetsnivå, som underlag för förskolornas kvalitetsbedömningar samt för att stimulera den pedagogiska diskussionen.

Årets resultat av förskolornas självvärdering visar att 90 % av personalen anser att de inskrivna barnen ställs successivt inför nya utmaningar för att öka deras förståelse för och kunskap om sig själva och omvärlden genom att pröva, utforska, experimentera. Resultatet stöds av beskrivningarna i förskolornas lokala arbetsplaner och de uppföljningar personalen gör.

#### ***Uppföljning på två nivåer***

##### **1. Ledningsnivån**

Följande citat ur en av förskolornas redovisningar, belyser dock en viss problematik i att redovisa mer konkreta resultat av förskolans måluppfyllelse i förhållande till läroplanen och med avseende på varje barns utveckling och lärande. "De mål som anges under Läroplanens mål, kommer förmodligen aldrig att kunna nås till fullo - de kan alltid utvecklas mer. Vi anser att vi är på god väg med flera av dem men inte att vi är framme fullt ut med något av dem". Östermalms förskoleenheter är med andra ord organisationer vars verksamhet måste värderas med tanke på utveckling över tiden.

Årets kvalitetsredovisningar ger huvudsakligen en bild av hur förskoleenheterna och dess ledning arbetar med stöd till förskolorna inom den strukturella och organisatoriska nivån. Stadsdelsförvaltningen noterar att tyngdpunkten i kvalitetsredovisningen av förskoleenheternas verksamhet förefaller ligga på deras arbete med att förfina och utveckla de så kallade stödprocesserna - strukturella och organisatoriska förutsättningar för det pedagogiska arbetet.

Detta är i linje med ansvaret ledningen på förskolorna inom en förskoleenhet har. Det handlar om ansvar för förutsättningarna för lärandet, resursanvändningen inom enheten, kvaliteten i arbetsprocesserna och resultaten. Kvalitetsarbetet på den här nivån syftar till att kontinuerligt identifiera vilka förutsättningar som är nödvändiga för arbetet mot de nationella målen, att utveckla arbetsprocesser, och att vidta lämpliga åtgärder. I redovisningarna beskrivs därför bl.a. planer, det pedagogiska arbetets syfte och utformning, arbets sätt i tema- och projektarbete, pedagogisk dokumentation och reflektionsarbetet. Som underlag för redovisningarna använder enheterna sina planeringsdagars protokoll, mitterminsuppföljningarna, anteckningar från ledningsgruppens möten, arbetsplatsträffar, föräldrarepresentantsmöten, resultat av självvärderingssystem liksom brukarundersökning.

I förskolornas redovisningar är det med andra ord bakgrundsfaktorer, förutsättningar och arbetsprocesser som utvärderas och beskrivs. Det handlar om att förskolorna redovisar att de har system och rutiner för kontinuerlig planering, uppföljning och utvärdering av förskolans verksamhet och för hur resultaten tas tillvara så att de leder till förbättringar i förskolornas verksamhet. Det är dock förvaltningens mening att arbetet på denna nivå inte utesluter att förskolorna följer upp och utvärderar även hur barns utveckling och lärande sker och hur förskolan bidrar till detta.

## **2. Arbetslagsnivån**

Personalen på förskolorna ansvarar för att med utgångspunkt dels i nationella mål och riktlinjer, dels i varje barns förutsättningar och behov stödja deras utveckling och lärande mot målen.

I de samtal förvaltningen för med representanter för förskoleverksamheten framgår att bedömning, men även analys av vad arbetet i förskolorna ger barnen i form av utveckling och lärande, inte är ett outvecklat område. Det är snarare så (som framgår delvis även i kommentarer som återfinns i ILS uppföljningen av förskoleverksamheten) att det många gånger i det inre arbetet på förskolan, sker en kontinuerlig analys och bedömning i olika

faser av arbetet och i samband med diskussioner i olika sammanhang och med olika parter. Ofta står barns intresse och engagemang i fokus och barns utveckling behandlas i ett sammanhang där barngruppen, miljön och personalens förhållningssätt tillmäts betydelse. Som underlag för uppföljningsarbetet använder personalen olika dokumentationer av de pedagogiska arbetena.

Det mesta av detta framgår dock inte i själva kvalitetsredovisningsdokumentet även om de analyser som de ansvariga gör i olika faser av kvalitetsarbetet inte kan i alla delar redovisas i det skriftliga dokumentet. Det viktiga är att ta upp de analyser och bedömningar som leder fram till slutsatser i form av åtgärder.

### **Åtgärder för utveckling**

Förvaltningen noterar att förskolorna ger i den skriftliga kvalitetsredovisningen, en övergripande bild och bedömning av de särskilda insatserna som har genomförts för att förbättra verksamhetens förutsättningar, strukturer och organisering av arbetet under den tid redovisningen omfattar.

Enligt skolverket handlar kvaliteten i förskolan såväl om verksamhetens förutsättningar och hur det pedagogiska arbetet genomförs som om vilken måluppfyllelse uppdraget i läroplanen uppnår.

Förskolorna utvärdering av måluppfyllelsen måste således även bedöma hur förskolan arbetar såväl i förhållande till givna förutsättningar som i relation till läroplanens mål och intentioner. En övergripande fråga är vilka ”avtryck” arbetsprocesserna ger i fråga om barnens utveckling och lärande. Förvaltningen menar att de strukturella förutsättningarna är viktiga men ingen garanti för kvaliteten och måluppfyllelsen. Även om dessa faktorer visar verksamhetens sätt att fungera som i sin tur kan visa hur väl den förverkligar de nationella målen. Betydelsefullt är också att i kvalitetsredovisningen synliggöra sambanden mellan förskolans strukturella förutsättningar och det pedagogiska arbetet.

Att fånga förskoleverksamhetens komplexitet och dess pedagogiska processer är således ett utvecklingsområde. Det vill säga att synliggöra sambanden mellan styrdokumentens intentioner och praktiken i förskolorna.

Stadsdelens förskolor har arbetat med kvalitetsredovisning under flera år och har följdriktigt kommit en bra bit på väg. Kvalitetsredovisningen är dock även menat att följa upp läroplanens mål och måluppfyllelsen. Det kan därför sägas att förskolorna är inne i en fas där nya steg skulle kunna tas t.ex. när det gäller en mer fördjupad redovisning av analys och bedömning av den egna verksamhetens måluppfyllelse i förhållande till läroplanens mål för utveckling och lärande.

### ***Uppföljning och utvärdering för att utveckla***

I Skolverkets förslag till förtydliganden och kompletteringar i förskolans läroplan föreslås riktlinjer för uppföljning och utvärdering. Utvärderingarna ska bland annat behandla i

vilken utsträckning verksamheten utgår från barnens erfarenheter, förutsättningar och intressen och i vilka sammanhang som barnen visar gensvar, engagemang och motivation. Förskolorna föreslås även följa upp och utvärdera hur arbetet med olika mål och målområden integreras i den vardagliga praktiken. Skolverket menar i sitt förslag att sådana kunskaper är nödvändiga i arbetet med att utveckla verksamheten.

I förhållande till läroplanens områden ska förskolorna därför kunna redovisa det resultat från de olika utvecklings- och lärandeprojekt relaterade till läroplanen som pedagogerna har arbetat med samt att resultaten av det arbete som utförts analyseras och bedöms. I detta skulle givetvis ingå att även bedöma måluppfyllelsen eller åtminstone värdera om arbetet är på väg i den riktning som läroplanen anger och vid behov formulera åtgärder för ökad måluppfyllelse.

Syftet med att försöka få med en del av det analysarbete som förekommer ute i enheterna även i kvalitetsredovisningen är bl.a. att:

- Utveckla en gemensam referensram för bedömning
- Skapa en struktur som både förklarar och ger underlag till analys
- Synliggöra ett samband mellan förutsättningar, genomfört arbete och resultat
- Bidra med ett underlag för de åtgärder som sedan formuleras
- Skapa ett system för att samla in underlag från enheterna som relaterar till nämndmål och åtaganden så att en beskrivning på stadsdelsnivå kan göras

#### ***Åtgärder i utvecklingsarbetet***

Det är därför angeläget att utveckla och använda verktyg och metoder för att bedriva ett medvetet kvalitetsarbete som redovisar måluppfyllelse och bedömning av hur väl förskolorna har arbetat i riktning mot läroplanens mål. I Stockholms stad drivs idag ett kvalitetsutvecklingsarbete som förvaltningen anser vara i linje med detta.

I budget 2009 kompletterades indikatorerna för förskoleverksamheten med ”Resultatet av enheternas självvärdering avseende utveckling och lärande inom förskola”. Ett arbete har pågått i staden med att definiera indikatorn och ett förslag finns att användas fullt ut första gången inför årsredovisningen 2009. Med hjälp av indikatorn är tanken att pedagoger, barn och andra intressenter ska veta var man befinner sig i den pedagogiska processen och vart man ska. Självvärderingen ska kunna ge förskolorna ett underlag för uppföljning och utvärdering.

#### ***2010 års utvecklingsområden***

Barn och Ungdom kommer under 2010 att fortsätta arbetet med att uppmärksamma barns behov, intressen och svårigheter samt föräldrarnas upplevelse av kvaliteten i förskoleverksamheten med utgångspunkt i utvecklingsområdena förskolorna särskilt nämner i 2009 års kvalitetsredovisning.

Utvecklingsområdena är:

Den pedagogiska miljön

Planeringen och den pedagogiska dokumentationen  
Barns egen förmåga att lära  
Barns inflytande, identitet och självkänsla  
Barns språk och språkutveckling  
Jämställdhet, respekt och likabehandling  
Föräldrarnas roll

Det är lämpligt att formulera olika former av målbilder och kriterier på vad som kännetecknar måluppfyllelsen med avseende på dessa utvecklingsområden.

### ***Tillämpning i ILS.en***

Inför 2010 års verksamhetsplan för stadsdelens förskoleverksamhet kommer kvalitetskriterierna i stadens nya indikator att integreras i ILS.en kopplat till nämndmålen för stadsdelens förskoleverksamhet.

Den praktiska tillämpningen i ILS systemet kan översiktligt beskrivas som följer:

- Utifrån nämndmålen rörande barnens behov, intressen och svårigheter samt föräldrarnas upplevelse av verksamhetens kvalitet, konkretiserar och preciserar Barn och ungdom en förväntad nivå på måluppfyllelse i form av generella åtaganden gemensamma för stadsdelens förskoleverksamhet
- Åtagandena fokuserar på förskolornas identifierade utvecklingsområden och formuleras som målbilder i text hämtat från förskolans styrdokument – Läroplanen LpFö 98 och Stockholms stads förskoleplan

Varje förskoleenhet avgör därefter hur målen ska nås genom att i ILS.en:

- Beskriva arbetssätt för varje åtagande utifrån kriterierna i läroplan, förskoleplan, stadens indikator för utveckling och lärande samt stadsdelens gemensamma pedagogiska plattformar
- Precisera enheternas riktade pedagogiska aktiviteter för respektive åtagande
- Vidareutveckla och beskriva rutiner för uppföljning och utvärdering
- Beskriva tänkbar utveckling och förväntad förändring

Avsikten är att i nästa års kvalitetsredovisning kunna analysera de resultat som kommer fram ur olika underlag och bedöma dessa i relation till de av förskolornas identifierade utvecklingsområden. Vilka faktorer utgör förutsättningar respektive insatser och arbetsprocesser samt hur dessa påverkat måluppfyllelsen, ska kunna beskrivas.

Det skall även framgå på ett tydligt sätt att föräldrarna förmedlas en klar bild av den verksamhet som enheten tillhandahåller inom de identifierade utvecklingsområdena i 2009 års kvalitetsredovisning och brukarundersökning.

Det här beskrivna utvecklingsarbetet inarbetas i Barn och Ungdoms verksamhetsplan för år 2010. Formulerade åtaganden, kriterier och aktiviteter kommer att vara underlag för stadsdelens frågor riktade till föräldrar i stadens brukarundersökning våren 2010.